

Elżbieta Rybak

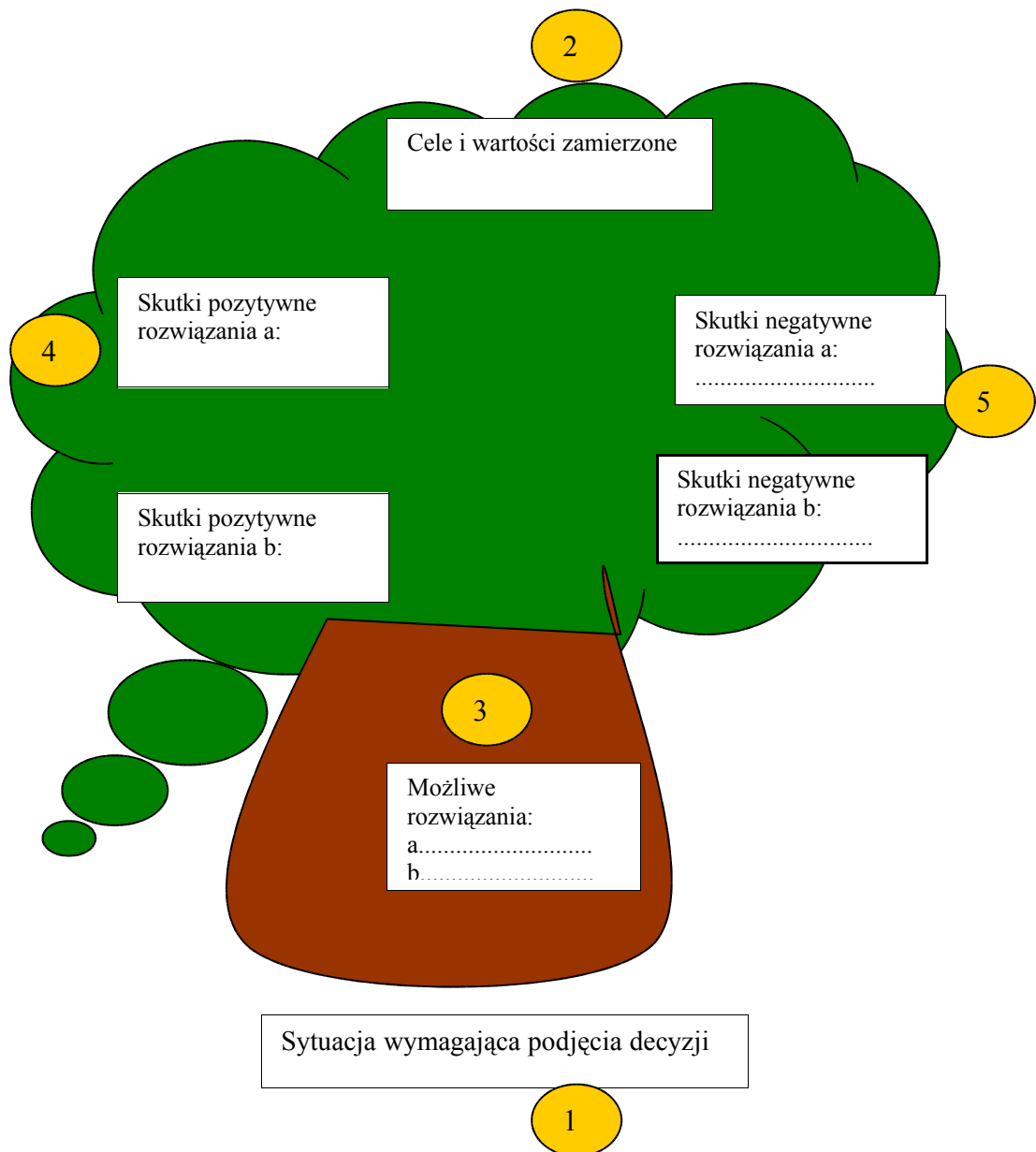
Gimnazjum Publiczne w Widawie

Metody aktywizujące na lekcjach historii

W dzisiejszych czasach dydaktycznym priorytetem jest zainteresowanie ucznia, wciągnięcie go do swoistej przygody, jaką może być poznawanie historii. Zadanie trudne, ale wykonalne. Wymaga jedynie od nauczyciela zastosowania aktywizujących metod nauczania. Pozwalają one nie tylko rozbudzić w uczniu zainteresowanie przedmiotem czy sprawdzić jego wiedzę. Główna zaleta tych metod polega na doskonaleniu umiejętności przydatnych nie tylko podczas lekcji historii, ale również w codziennym życiu, np. umiejętności wyciągania wniosków, myślenia analitycznego i krytycznego, łączenia zdarzeń i faktów w związku przyczynowo – skutkowe, umiejętności właściwego zachowania się w nowej sytuacji, komunikatywności, kreatywności. Korzyści, które uczeń wyniesie z lekcji „otwartych” jest oczywiście znacznie więcej – tylko od nauczyciela zależy, czy będą one doskonalone i rozwijane. Przeprowadzenie lekcji z wykorzystaniem jednej z aktywizujących metod nauczania nie jest specjalnie trudne. Można ułatwić sobie pracę, polecając uczniom na pierwszej lekcji przygotowanie pomocy dydaktycznych. Usprawni to pracę o tyle, że materiał zgromadzony na początku roku szkolnego będzie dostępny przez cały czas. Przedstawiam najnowsze metody, które ułatwią pracę nauczycielom i uprzyjemnią proces zdobywania wiedzy uczniom. W swoich lekcjach wykorzystuję najnowsze pomysły metodyczne. Każda z tych metod jest świetnym sposobem na zaktywizowanie ucznia i zaangażowanie go w rozwiązywanie omawianego problemu. Przedstawione propozycje scenariuszy lekcji są sprawdzone w praktyce szkolnej. Mogą posłużyć nauczycielom do przeprowadzenia ciekawych lekcji, takich które dadzą satysfakcję zarówno prowadzącym jak i uczniom.

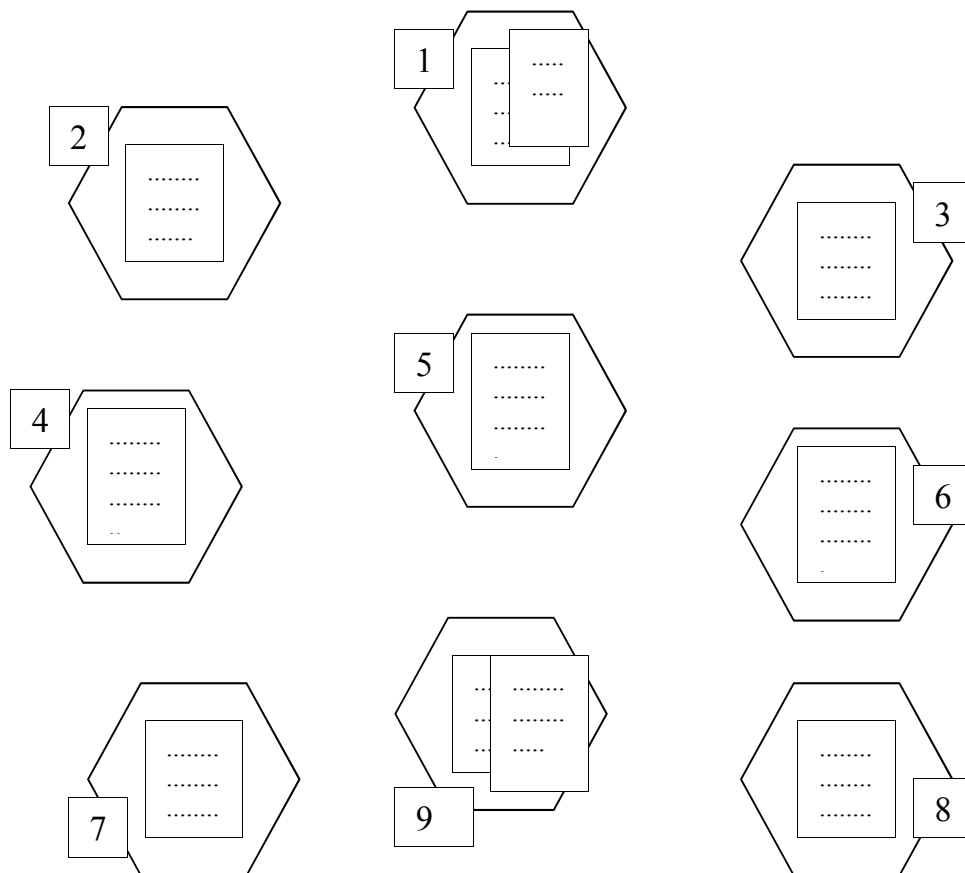
DRZEWKO DECYZYJNE

Jest graficznym przedstawieniem procesu podejmowania decyzji. Metoda ta wymaga dokładnego sprecyzowania problemu, który uczniowie próbują przeanalizować, aby znaleźć dla niego możliwe rozwiązanie. Wytyczna do podjęcia decyzji są wartości i cele, jakie zamierzamy osiągnąć. Drzewko decyzyjne zmusza do logicznego myślenia, przewidywania pozytywnych i negatywnych skutków podejmowanych decyzji. Istotna jest kolejność wypełniania poszczególnych części schematu – zaczynamy od korzenia (1), w który zapisujemy problem wymagający podjęcia decyzji, następnie na szczycie (2) umieszczamy wartości i cele, które chcemy osiągnąć. Po sprecyzowaniu tej części wypełniamy pień, gdzie wpisujemy możliwe rozwiązania postawionego problemu (3a,b), a dopiero wówczas określamy, jakie konsekwencje niesie ze sobą każde z nich (4a, b, 5a, b). Gałęzi konsekwencji powinno być tyle, ile jest możliwych rozwiązań problemu.

RANKING DIAMENTOWY

Pozwala uczniowi na rozwinięcie umiejętności logicznego myślenia, dokonywania analizy i selekcji informacji oraz systematyzowania ich pod kątem przydatności i ważności. Stosowana jest zazwyczaj w połączeniu z inną metodą – „burzą mózgów”, dzięki której rozwijana jest wyobraźnia historyczna. Uczniowie podają np. przyczyny lub skutki danego wydarzenia historycznego i zapisują swoje pomysły na kartkach samoprzylepnych. Następnie wszystkie propozycje są odczytywane i klasa wspólnie decyduje, w której części diamentu kartki mają zostać przyklepione. W ten sposób powstaje ranking ważności.

- 1 – przyczyny najważniejsze
- 2, 3 – przyczyny bardzo ważne
- 4, 5, 6 – przyczyny ważne
- 7, 8 – przyczyny mniej ważne
- 9 – przyczyny najmniej ważne

PROJEKT

Jest jedną z najciekawszych i najkorzystniejszych dla uczniów metod pracy. Największą jej zaletą jest to, że zaangażowana zostaje cała klasa, przy czym uczniowie mają możliwość wyboru etapu pracy, którego się podejmą, zgodnie ze swymi zdolnościami i upodobaniami. Praca nad projektem ma charakter twórczo – badawczy, pozwala uczniom dokładnie zapoznać się z przedmiotem projektu oraz zrealizować regionalną ścieżkę edukacyjną. Metoda ta umożliwia łączenie wiedzy uczniów z różnych przedmiotów oraz jej dziedzin. Jej interdyscyplinarny charakter stanowi więc dodatkową zaletę projektu.

Projekt powinien być podzielony na kolejne etapy:

- I. *definiujący* – nauczyciel wraz z uczniami określa temat projektu, jego cele, metody pracy, podział na grupy, zadania poszczególnych zespołów, formę prezentacji, kryteria oceny i termin zakończenia; wszystkie te ustalenia należy zapisać w formie instrukcji;
- II. *poszukiwaczy* – uczniowie zbierają i systematyzują informacje; konsultują się z nauczycielem, który opiniuje badania;
- III. *techniczny* – uczniowie dokumentują rezultaty swoich badań w formie makiety, albumu, wystawy;
- IV. *prezentacja* wyników pracy na forum klasy; dyskusja nad wynikami badań; ocena.

Praca metodą projektu wymaga poświęcenia około 2 jednostek lekcyjnych na jej realizację, z których pierwsza przeznaczona jest na etap I – definiujący, a druga na etap ostatni – prezentację i dyskusję. Etap II i III wymaga od uczniów pracy w terenie, w czasie wolnym. Ewentualnie nauczyciel może pod swoim kierunkiem zorganizować wyjście w teren w celu zebrania materiałów. Na realizację projektu uczniowie powinni mieć około 2 – 3 tygodni.

INSTRUKCJA WYKONANIA PROJEKTU

Temat projektu:

Cele:

Metody pracy:

Forma prezentacji:

Kryteria oceny:

Termin zakończenia:

Przydzielone zadania:

Grupa A:

Grupa B:

Grupa C:

Grupa D:

ANALIZA SWOT

Nazwa metody pochodzi od pierwszych liter angielskich słów oznaczających: *Strengths* – mocne strony; *Weaknesses* – słabe strony; *Opportunities* – szanse; *Threats* – potencjalne zagrożenia. Technika ta stosowana jest przez wielu przedsiębiorców przed podjęciem decyzji mających zasadniczy wpływ na dalsze losy firmy. Sprawdza się również podczas pracy na lekcjach historii, zwłaszcza przy tematach związanych z polityką zagraniczną: układami, uniami itp. Pozwala uczniom na dokładne przeanalizowanie podejmowanej decyzji oraz określenie jej możliwych skutków – zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Uczniowie określają mocne strony i szanse, jakie z nich wynikają oraz strony słabe i ewentualne zagrożenia, które mogą być przyczyną niepowodzenia.

mocne strony
S

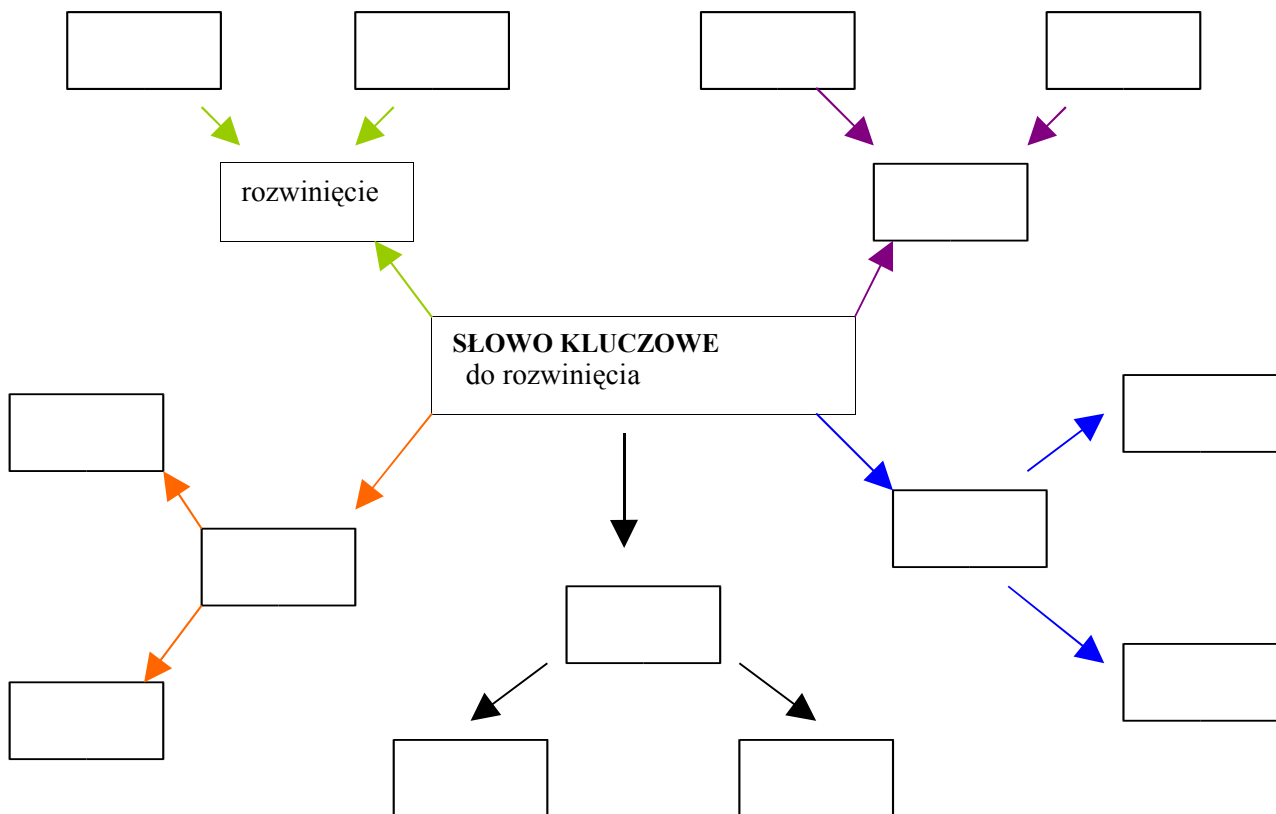
słabe strony
W

O
korzyści, szanse

T
zagrożenia

MAPA SEMANTYCZNA

Jest graficzną formą zapisu informacji, która może być zastosowana zarówno podczas lekcji rozpoczynających nowy materiał, jak i powtórzeniowych. Do jej niewątpliwych zalet należy prosty, schematyczny sposób zapisu informacji, przez co stają się one dla ucznia bardziej czytelne i łatwiejsze w przyswojeniu. Mapa semantyczna zastosowana równocześnie z dyskusją pozwala na usystematyzowanie informacji i ukazanie związków pomiędzy nimi. Metoda ta może być stosowana indywidualnie przez każdego ucznia jako uproszczona forma zapisu notatki z lekcji, ale także jako element pracy zespołowej. Wówczas nauczyciel dzieli klasę na 3 – 4 osobowe grupy i wyznacza każdej problem „do rozwiązania”. Grupa prezentuje efekt swojej pracy na arkuszach papieru, foliogramach lub tablicy (w zależności od dostępnych środków) poprzez dobudowanie rozgałęzień do głównego zagadnienia. Wskazane jest, aby każdy rozwinięty wątek połączony był z wynikającymi z niego problemami tym samym kolorem.

META PLAN

Jest plastycznym zapisem dyskusji, w czasie której uczniowie analizują dany problem, próbują przewidzieć jego skutki oraz formułują wnioski. Metodę tą można stosować zarówno podczas pracy w grupach, jak i z całą klasą. Podczas pracy w zespołach uczniowie sami wypełniają schemat metaplanu i wybierają osobę referującą, natomiast podczas pracy całej klasy uczniowie zgłaszają własne propozycje i obserwacje nauczycielowi. Ten ostatni sposób można urozmaicić poprzez rozdanie każdemu uczniowi kilku kartek samoprzylepnych, na których wypisze on po jednym wniosku w odpowiedzi na pytania: „Jak było?”, „Jak powinno być?”, „Dlaczego nie było tak, jak być powinno?”. Następnie każdy uczeń w odpowiedniej części metaplanu nakleja swoje propozycje. Należy je przedyskutować, po czym klasa wspólnie wyciąga wnioski.

TEMAT DYSKUSJI

Jak było?

Jak powinno być?

Dlaczego nie było tak, jak być powinno?

Wnioski

DRAMA

Zadaniem tej techniki jest uczyć poprzez działanie. Dzięki niej uczniowie doskonalą przede wszystkim umiejętności komunikacyjne oraz pracy w grupie, a także wykorzystują swoją kreatywność i emocjonalność. Nie ćwiczą roli, więc muszą być spontaniczni i naturalni, czemu sprzyja odpowiednie przygotowanie sali oraz wprowadzenie klasy w klimat lekcji. Nauczyciel jest nie tylko organizatorem zajęć, ale przeznacza sobie jedną z ról (uczestnika wycieczki, przewodnika...). Jako technika bogata w formy drama może być stosowana podczas omawiania różnych problemów. Wśród form słownych tej metody wyróżnić można: wywiad, rozmowę, wejście w rolę. Ich zaletą jest atrakcyjność przekazu informacji, wadą zaś to, że czynnie zaangażowana jest tylko określona liczba uczniów, natomiast reszta pełni rolę odbiorców. Technika pozwalająca na zaangażowanie całej klasy jest pisanie listu, skargi, przemówienia, pozwu sądowego itp.

GRA DYDAKTYCZNA

Jest metodą, która pozwala uczniom brać udział w symulowanym zdarzeniu poprzez wcielenie się w rolę jego bohaterów. Uczniowie angażują się emocjonalnie w wyznaczone im zadanie, są kreatywni, ponieważ mają możliwość swobodnej interpretacji swojej roli; sami decydują, co jest w niej istotne. Gra dydaktyczna zmusza uczniów do odnalezienia się w różnych, czasami nieprzewidywalnych sytuacjach, co rozwija ich zdolności adaptacyjne, komunikatywność, a także wyobraźnię. Metoda ta ułatwia zapamiętywanie i kojarzenie różnych faktów. Występuje w wielu postaciach: quizów z pytaniami, krzyżówek, rebusów, symulacji zdarzeń itp. Może być przygotowana przez uczniów w celu podsumowania jakiegoś działu. Daje im wówczas możliwość sprawdzenia, czy prawidłowo rozumieją pewne pojęcia, czy potrafią w logiczny sposób uzasadnić wydarzenia, wyciągnąć z nich wnioski lub połączyć je w łańcuchy przyczynowo – skutkowe.

KARTA PRACY

Jest metodą, która umożliwia rozwinięcie u uczniów takich umiejętności, jak praca w grupie, szybkie wyszukiwanie w tekście potrzebnych informacji, samodzielne korzystanie z materiałów źródłowych, map i podręcznika. Wymaga od uczniów zaangażowania i skupienia się na temacie lekcji. Praca każdego z zespołów wypełniających jest oceniana pod koniec zajęć, co daje dodatkowy impuls do osiągnięcia jak najlepszego wyniku. Wspólne wykonanie konkretnego zadania uczy harmonijnej współpracy i przedkładania interesu grupy ponad swój własny. Kartę pracy można modyfikować w zależności od poziomu wiadomości i umiejętności uczniów. Można zrezygnować z podziału na grupy, ewentualnie zmniejszyć lub zwiększyć ich ilość. Doświadczenie podpowiada, że najefektywniej pracuje się w zespołach 5 – 7 osobowych.